

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار مترجمان
۴	پیشگفتار مؤلف
۶	پیام مؤلف برای انتشار این ترجمه
۷	قدردانی
۸	مقدمه
۱۲	مزایای مشارکت اجتماعی
۱۳	دیدگاه ذی‌نفعان
۱۵	دیدگاه والدین
۱۷	تغییرات رفتاری
۱۹	فرایند مشارکت
۲۱	برنامه‌ریزی راهبردی
۲۲	تعیین اهداف
۲۵	فرایند آینده‌نگری
۲۷	فرایند شارت: خلق ایده‌های طراحی
۲۹	انتخاب راهکار
۳۰	معرفی اجمالی مطالعات موردی
۳۵	توسعهٔ کلاس‌های درس
۳۵	مقدمه
۳۷	مطالعهٔ موردی
۳۹	نظرسنجی رتبه‌بندی ساختمان
۴۲	کارگاه معلمان
۴۷	فرایند بازنگری
۴۸	نتیجه‌گیری
۵۱	مدرسه به‌مثابهٔ مرکز محله
۵۱	مزایای مشارکت اجتماعی

صفحه	عنوان
۵۴	مطالعه موردی
۵۵	مقدمه
۵۶	روش های تعامل گروهی
۶۲	توسعه طرح
۶۳	ارزیابی پس از بهره برداری
۶۶	حس مالکیت
۶۸	نتیجه گیری
۷۰	مدرسه در مدرسه
۸۴	طراحی برای دسترسی پذیری
۸۵	فرایند طراحی مشارکتی
۸۶	ارزیابی طرح فراگیر
۹۱	نتیجه گیری
۹۲	طراحی مدرسه مبتنی بر تحقیق
۹۸	ارزیابی پس از بهره برداری
۹۹	نتیجه گیری
۱۰۲	محیط هایی برای کودکان خردسال
۱۰۲	مقدمه
۱۰۴	نیازهای رفتاری کودکان
۱۰۶	مطالعه موردی
۱۱۹	نتیجه گیری
۱۲۱	مرکز رشد کودک
۱۲۹	واکنش مربیان به فرایند برنامه ریزی
۱۳۰	نتیجه گیری
۱۳۲	برنامه ریزی برای مرکز آموزش هنر
۱۳۲	فرایند
۱۳۵	کارگاه برنامه ریزی فضا
۱۴۲	پیوست ۱: رتبه بندی ساختمان مدرسه

صفحه	عنوان
۱۴۶	پیوست ۲: رتبه‌بندی طرح‌بندی کلاس‌ها
۱۴۸	پیوست ۳: شش مؤلفه ارزیابی ساختمان مدرسه: پیاده‌روی پیمایشی
۱۵۲	پیوست ۴: چک‌لیست ارزیابی جامع ساختمان مدرسه
۱۵۹	پیوست ۵: یادگیری متناسب با اهداف آموزشی
۱۶۳	منابع

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۱۰	تصویر ۱ فضای اجتماعی (مدرسه ساترن، مینیاپولیس)
۲۶	تصویر ۲ کاربرد برنامه عملیاتی
۳۱	تصویر ۳ ارتباط بین فضاهای داخلی و خارجی مدرسه (مدرسه راهنمایی سیلورادو، رزویل و کالیفرنیا)
۳۲	تصویر ۴ راهروها به مثابه فضای عمومی (مدرسه راهنمایی سنتیال، رالی و کارولینای شمالی)
۳۶	تصویر ۵ جلسات کار در گروه‌های کوچک
۳۸	تصویر ۶ مصوبه اوراق قرضه برای احداث ۳۵ مدرسه جدید در شهرستان گیلفورد
۳۸	تصویر ۷ مدرسه ابتدایی میلیس
۴۱	تصویر ۸ یافته‌های آماری پاسخ‌های دانش‌آموزان و معلمان
۴۲	تصویر ۹ معلمان در حال مقایسه گزینه‌های طرح‌بندی کلاس‌ها در گروه‌های کوچک
۴۴	تصویر ۱۰ کلاس‌های موجود در دبستان میلیس
۴۴	تصویر ۱۱ محوطه پارکینگ و ایستگاه اتوبوس
۴۶	تصویر ۱۲ طرح A
۴۵	تصویر ۱۳ طرح B
۴۹	تصویر ۱۴ بخش الحاقی (طراح: روبرتو لئون)
۵۰	تصویر ۱۵ کلاس و راهروهای داخلی
۵۸	تصویر ۱۶ نمونه تصاویر از مکان‌های یادگیری
۵۹	تصویر ۱۷ مشارکت دانش‌آموزان در تولید ایده برای ساختمان مدرسه
۶۰	تصویر ۱۸ نمونه‌ای از آرزوهای دانش‌آموزان و معلمان
۶۱	تصویر ۱۹ رتبه‌بندی تصاویر ساختمان مدارس
۶۱	تصویر ۲۰ کارگاه معلمان و والدین در حال ارائه سایت پلان
۶۳	تصویر ۲۱ پلان ساختمان مدرسه
۶۴	تصویر ۲۲ عنوان روزنامه: کودکان، مدرسه کاربرپسندی خواهند داشت
۶۵	تصویر ۲۳ فضاهای اوقات فراغت (زنگ تفریح)
۶۷	تصویر ۲۴ فضای داخلی گالری و راهرو نمایش آثار هنری
۶۸	تصویر ۲۵ ورودی مدرسه
۷۱	تصویر ۲۶ مدرسه راهنمایی سنتیال
۷۳	تصویر ۲۷ نمودار روابط عملکردی بخش آموزشی

۷۴	تصویر ۲۸ داده‌های برنامه برای نمایش نیازهای کلاس‌ها
۷۸	تصویر ۲۹ نقشه طبقه‌های مدرسه سنتینال؛ کاری از گروه معماری بانی
۷۹	تصویر ۳۰ محوطه مدرسه راهنمایی سنتینال
۸۲	تصویر ۳۱ کلاس‌های پایه ششم
۸۲	تصویر ۳۲ کلاس‌های پایه هفتم
۸۲	تصویر ۳۳ کلاس‌های پایه هشتم
۸۶	تصویر ۳۴ کارگاه جامعه محلی و مدل سایت
۸۷	تصویر ۳۵ نمایی از کلاس‌های خانه‌ای شکل
۸۹	تصویر ۳۶ ورودی ساختمان از محوطه ایستگاه اتوبوس
۹۰	تصویر ۳۷ نمای کلی مدرسه
۹۴	تصویر ۳۸ گزینه‌های طرح‌بندی کلاس‌ها
۹۵	تصویر ۳۹ کارگاه معلمان
۹۶	تصویر ۴۰ پلان طبقه همکف ساختمان
۹۷	تصویر ۴۱ الگوی خوشه‌بندی کلاس‌ها
۹۸	تصویر ۴۲ حیاط مرکزی با گیاهان بومی مورد بحث در کارگاه معلمان
۹۹	تصویر ۴۳ چیدمان مبلمان کلاس‌ها
۱۰۰	تصویر ۴۴ مدرسه ابتدایی گیسنونویل
۱۰۸	تصویر ۴۵ جشنواره بومیان امریکا به همراه تریلرهای موجود در پس‌زمینه
۱۱۰	تصویر ۴۶ فرم ارزیابی مرکز یادگیری
۱۱۱	تصویر ۴۷ نمونه‌هایی از نمادهای تصویری سازماندهی‌شده برای حوزه‌های بازی
۱۱۲	تصویر ۴۸ نمونه‌ای از ایده مفهومی بنا
۱۱۳	تصویر ۴۹ بررسی و ارائه گزینه‌های طرح
۱۱۴	تصویر ۵۰ شکل‌های کلاس
۱۱۵	تصویر ۵۱ برگه داده‌های پیش‌دبستانی
۱۱۸	تصویر ۵۲ پلان مرکز لاگونا
۱۱۹	تصویر ۵۳ مدل (سایت پلان) مرکز لاگونا
۱۲۲	تصویر ۵۴ فرایند طراحی
۱۲۴	تصویر ۵۵ کارگاه ساخت مدل مریبان
۱۲۵	تصویر ۵۶ نمودار و مدل اتاق بازی کودکان
۱۲۸	تصویر ۵۷ فضای داخلی مرکز رشد کودک
۱۲۹	تصویر ۵۸ فضای داخلی اتاق بازی
۱۳۴	تصویر ۵۹ فرم داده‌های فضایی

صفحه	عنوان
۱۳۶	تصویر ۶۰ نمادهای تصویری بیانگر فضای هر یک از فعالیت‌ها
۱۳۶	تصویر ۶۱ یکی از گروه‌های متشکل از معلم و هنرآموزان
۱۳۷	تصویر ۶۲ ارائه هنرآموز
۱۳۸	تصویر ۶۳ گروه متشکل از برنامه‌ریزان و معماران
۱۳۸	تصویر ۶۴ طرح پیشنهادی نهایی ساختمان
۱۴۱	تصویر ۶۵ ساختمان تکمیل شده

پیشگفتار مترجمان

برنامه‌ریزی و طراحی مشارکتی، مدارس اجتماعی، و ارزیابی محیط‌های ساخته‌شده، موضوعاتی هستند که در محیط‌های آکادمیک و اجرایی ایران کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. این کتاب علاوه بر ارائه مطالعات موردی دربارهٔ موارد مذکور، توجه ویژه‌ای به روند اداری و محدودیت‌های مالی پروژه‌های مورد بررسی دارد به طوری که می‌تواند مورد توجه کارشناسان قرار گرفته تا ضمن توجه به شرایط بومی، از تجربیات دیگران بهره‌مند گردند؛ همچنین در یک نگاه واقع‌بینانه، چالش‌های پیش‌روی معماران را در برنامه‌ریزی و طراحی مشارکتی نشان می‌دهد.

با آنکه نظریه‌های آموزش در چند دهه اخیر دچار تحولات عمیقی شده‌اند، شیوه‌های یاددهی و یادگیری، محتوای آموزش، و محیط یادگیری در نظام آموزشی ما متناسب با این تحولات تغییر نکرده‌اند. مدارس ما چند دهه است که کمابیش بر اساس یک الگو طراحی و ساخته می‌شوند که پاسخگوی رویکردهای نوین یادگیری و نیازهای متنوع و در حال تغییر کاربران و جامعه نیست. با توجه به اهمیت برنامه‌ریزی و طراحی مشارکتی برای دریافت و کاربست نیازها و نظرات کاربران، و ترویج مدارس اجتماعی به عنوان راهکاری برای دستیابی به اهداف عالی آموزش و کارکرد مدرسه به عنوان کانون محله، ترجمه کتاب‌هایی در این زمینه، برای آگاهی جامعه علمی و اثربخشی در میان مسئولان و کارشناسان آموزش و پرورش، شهرداری‌ها و نهادهای خدمات اجتماعی، ضروری به نظر می‌رسد.

مدارس اجتماعی در برخی کشورها، مجموعه‌ای از خدمات را در زمینه‌های بهداشتی، اجتماعی، آموزشی (برای کودکان و بزرگسالان)، ورزشی، تفریحی و فرهنگی ارائه می‌دهند. یک مدیر برجسته مدارس شهری، مدارس اجتماعی را «راهکار سازماندهی منابع جامعه در جهت موفقیت دانش‌آموزان» دانسته است. این توصیف ساده خلاصه بیست سال تحقیق و عمل است.^۱ بر اساس نتایج سال‌ها پژوهش و اجرا در حیطه محیط‌های یادگیری، مدارس اجتماعی

1. Lubell, E. (2011), *Building Community Schools: A Guide for Action*, Children's Aid Society.

حاصل راهکارهای ابتکاری، اثربخش، و مردمی، برای نزدیکی مدارس و جوامع محلی، با هدف بهبود آموزش دانش‌آموزان، استحکام خانواده‌ها و جامعه است.^۱ مدرسه اجتماعی از خیلی جهات با سایر مدارس متفاوت است: این مدرسه عموماً در اکثر مواقع باز است و با مشارکت بین نظام مدرسه و یک نهاد اجتماعی اداره می‌شود و مجموعه گسترده‌ای از خدمات آموزشی و اجتماعی را ارائه می‌دهد. این خدمات با مشارکت والدین ارائه شده و به غنی‌سازی جامعه محلی کمک می‌کند.^۲

بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مدارس اجتماعی، فراتر از آموزش رسمی دانش‌آموزان، پاسخگوی نیازهای آموزشی و اجتماعی جامعه محلی خود بوده و محدود به زمان و مکان رسمی آموزش نیست. این نگرش می‌تواند ظرفیت‌های وسیعی را برای پاسخگویی به نیازهای متنوع آموزشی، فرهنگی و ... جامعه در مقیاس محله ایجاد کند، ظرفیتی که بدون مشارکت نهادهای مرتبط همچون سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس، آموزش و پرورش، شهرداری‌ها و به‌خصوص سمن‌ها امکان‌پذیر نیست. طی سال‌هایی که موضوع مدرسه اجتماعی را با رویکرد برنامه‌ریزی مشارکتی در طرح‌های معماری و نیز پایان‌نامه‌های دانشجویان ارشد معماری، همراه با دانشجویان علاقه‌مند دنبال کردم، نتایج قابل توجهی حاصل شد که ارزش کاربرد در حیطه اجرا را داشت. از جمله این نتایج، طراحی مدارس محلی با دو حیات آموزشی و اجتماعی بود تا نه تنها مدارس بتوانند خارج از ساعات رسمی آموزش، به عنوان کانون محله مورد استفاده قرار گیرند، بلکه در ساعات رسمی نیز به فراخور نیازهای محلی و نوع مدرسه و ... قابلیت‌های نهفته خود را آشکار سازند.

و در انتها ذکر چند نکته درباره ترجمه کتاب ضروری است. عنوان نسخه اولیه این کتاب *Schools Designed with Community Participation* (طراحی مدارس با مشارکت اجتماعی) بود که پس از ویرایش و افزودن چند فصل از سوی نویسنده با عنوان *Participation in School Planning* در سال ۲۰۱۹ منتشر شد. به همین ترتیب، ترجمه اولیه از روی کتاب اول انجام شد، اما در سال ۱۳۹۹ با دسترسی به کتاب جدیدتر (۲۰۱۹)، این نسخه جایگزین ترجمه شد، سپس کل متن ترجمه با نسخه جدید کتاب اصلی تطبیق داده شد. در این میان، چند بند که از روی نسخه قبلی این کتاب ترجمه شده بود و در نسخه ۲۰۱۹ حذف شده بود، به جهت

1. Ferrara, J. & Jacobson, R. (2019), *Community Schools: People & Places Transforming Education & Communities*, Rowman & Littlefield.
2. Carol, J. G. D. J. Q. (2005). *Community Schools in Action: Lessons from a Decade of Practice*, Oxford University Press.

توضیح مفیدی که داشت (به‌خصوص برای خوانندگان ایرانی)، ضمن مکاتبه با نویسنده (پروفسور هنری سانوف) حفظ شد. همچنین بین تصاویر مشابه، تصویر با کیفیت بهتر بین دو کتاب مبنای انتخاب قرار گرفت. کتاب اصلی دارای پانوش نیست، پانوش‌های اضافه‌شده یا برای نمایش متن انگلیسی و یا برای توضیح یک عبارت (با توجه به تفاوت‌های نظام آموزشی و اداری در ایران و امریکا) اضافه شده‌اند.

ترجمه این کتاب با همکاری خانم مهندس افروزه (و پس از پایان‌نامه ارشد ایشان با موضوع مشابه) و همسر ایشان (آقای صفارپور - کارشناس ارشد مترجمی زبان انگلیسی) به انجام رسید، نظر به مشارکت سه نفر در ترجمه، برای نیل به هماهنگی و انسجام متن حاضر، کل ترجمه، دو بار مرور و ویرایش شد. امیدواریم تلاش صرف‌شده و دقت نظر سازمان سمت در ارائه محصول نهایی، رضایت خوانندگان را در پی داشته باشد.

محمودرضا ثقفی

لیلا افروزه

محمدعلی صفارپور

پیشگفتار مؤلف

در نهاد آموزش، همچون دیگر نظام‌های اداری، افرادی درباره تسهیلات^۱ مدرسه تصمیم‌گیری می‌کنند که کاربران اصلی ساختمان نیستند و اغلب تمایلی به مداخله معلمان و دانش‌آموزان ندارند. این کتاب رهنمودهایی برای ایجاد گفتگوی سازنده بین مسئولان مدرسه و جامعه محلی در طول فرایند برنامه‌ریزی مدرسه ارائه می‌دهد که به ارتقا کیفیت آموزشی منجر می‌شوند. مزایای مشارکت اجتماعی، همان‌گونه که در شرح بخش‌های اصلی فرایند مشارکت آمده است شامل برنامه‌ریزی راهبردی، تعیین اهداف، و برنامه‌ریزی بلندمدت می‌شود. نمایش نحوه مشارکت کاربران و جامعه محلی به مثابه بخش تفکیک‌ناپذیر فرایند برنامه‌ریزی مدارس، علت انتخاب این مطالعات موردی بود. مطالعات موردی پیشنهاددهنده رویکردی انسان‌گرایانه در برنامه‌ریزی و طراحی مدارس است که می‌تواند برای معلمان، مدیریت مدرسه، سیاست‌گذاران و معمارانی که علاقمند به مداخله کاربران هستند، ثمربخش باشد.

هنری سانوف، عضو جامعه معماران آمریکا،^۲ استاد شاخص بازنشسته دانشکده طراحی دانشگاه ایالتی کارولینای شمالی، به خاطر تألیف کتاب‌های بسیاری شناخته شده است؛ از جمله:

- طراحی دموکراتیک؛
- روش‌های ارزیابی ساختمان مدرسه؛
- طراحی مدارس با مشارکت جامعه محلی؛
- برنامه‌دهی و مشارکت در طراحی معماری؛
- مشارکت اجتماعی در برنامه‌ریزی و طراحی؛
- ایجاد محیط‌های مناسب برای کودکان؛
- طراحی مدرسه؛

۱. facilities: در این کتاب منظور از تسهیلات، ساختمان و تجهیزات مدرسه است.

2. American Institute of Architects (AIA)

- پیوند ارزیابی برنامه‌دهی و مشارکت در طراحی؛
 - روش‌های پژوهش بصری در طراحی؛
- او سردبیر سابق نشریه مطالعات طراحی^۱ و بنیان‌گذار مؤسسه تحقیقات در حوزه طراحی محیطی^۲ است. تحقیقات وی در حیطه مشارکت اجتماعی، فضاهاى آموزشى، محیط‌های مناسب کودکان، هنرهای اجتماعی، تجدید حیات اجتماعی و جمعیت‌های سالخورده است.

1. *Journal of Design Studies*

2. Environmental Design Research Association (EDRA)

پیام مؤلف برای انتشار این ترجمه

هدف از این کتاب، آن است که نشان دهد برخلاف رویکرد متداول یک الگوی طراحی برای همه، مدارس باید توانایی ایجاد مکان‌های رسمی و غیررسمی را برای یادگیری داشته باشند، چراکه برخی از انواع یادگیری در کلاس درس اتفاق نمی‌افتند.

فضاهای داخلی و خارجی ساختمان مدارس، پیام‌های صامتی را ارسال می‌کنند که بر نگرش و رفتار فراگیران تأثیر می‌گذارد. به همین دلیل، فرایند طراحی باید فراگیر باشد و فرصت‌هایی را برای مشارکت دانش‌آموزان، معلمان و والدین فراهم کند. ساختمان مدارس به‌مثابه معلم سوم است.

هنری سانوف

۲۰۲۲ میلادی

قدردانی

بودجه این پژوهش را دانشکده طراحی دانشگاه ایالتی کارولینای شمالی با مشارکت «تهاتر ملی برای تسهیلات آموزشی»^۱ تأمین کرد. «مؤسسه ملی علوم ساختمان که یک سازمان دولتی غیرانتفاعی است، مدیریت این مؤسسه را به عهده دارد. سازمان مذکور مجوز خود را از سوی کنگره (ایالات متحده آمریکا) برای ارائه خدمات به منزله یک منبع معتبر درباره علوم ساختمان و فناوری دریافت کرده است.

مایلم از علاقه و حمایت مدارس عمومی^۲ شهرستان‌های گیلفورد،^۳ مک‌کلنبرگ،^۴ دیویدسون^۵ و ویک^۶ در کارولینای شمالی، همچنین آلامدا^۷ در کالیفرنیا و نیز وزارت آموزش در ایالت‌های مینه‌سوتا و لاگونا قدردانی کنم.

هنری سانوف

۲۰۱۹ میلادی

1. National Clearinghouse for Educational Facilities (NCEF)

وزارت آموزش ایالات متحده آمریکا این مؤسسه را در سال ۱۹۹۷ تأسیس کرد که هدف آن، ارائه اطلاعات جامع و به‌روز به همه ذی‌نفعان مرتبط با طراحی، ساخت، ایمنی، نگهداری، بهداشت و کارآمدی مدارس است.

۲. public schools: ارائه‌دهنده آموزش رایگان با بودجه عمومی و نظارت دولت محلی در آمریکا، معادل مدارس دولتی در ایران

3. Guilford

4. Mecklenburg

5. Davidson

6. Wake

7. Alameda